

Jasen Boko

Povijest drame – povijest identiteta

Erika Fischer-Lichte: Povijest drame (Razdoblje identiteta u kazalištu od antike do danas)
Disput, Zagreb, 2011.
Prijevod s njemačkog: Dubravko Torjanac

Premda joj je naslov *Povijest drame*, dvotomna knjiga Erike Fischer-Lichte (1943.) profesorice teatrologije na berlinskom Freie sveučilištu nije kronika koja bi linearno pratila europsku dramu od Eshila do naših dana. Ono što je bitno određuje i daje joj posebnu zanimljivost jest podnaslov: *Razdoblje identiteta u kazalištu od antike do danas*. Bavljenje fenomenom identiteta nije nova pojava, ali je u proteklom stoljeću identitet postao jedno od ključnih mjesta istraživanja čovjeka i društva, a taj interes nije smanjen ni danas. Stoga je posebno zanimljivo pratiti kakav je bio odnos identiteta i drame u posljednjih 25 stoljeća što

ova knjiga svojim studioznim pristupom kompetentno izlaže. Teza kako se povijest kazališta u zapadnoj civilizaciji odigrala upravo kao povijest identiteta iz čega slijedi da drame europske tradicije treba čitati kao 'nacrte ili koncepte identiteta', mogla bi na prvi pogled djelovati provokativno pa i senzacionalistički. Međutim, koncept i čitanje povijesti drame iz takve perspektive Fischer-Lichte nema u sebi ništa tendenciozno, a sustavna obrada te teze u knjizi potvrđuje ovakav stav. Svaka se povijesna promjena u dramskom pismu odvijala u uskoj korelaciji s promjenom koncepta identiteta, a dijalektički odnos društva i

kazališta u temelju je ove studije. Istraživanje povijesti drame na stranicama knjige nije rekonstrukcija povijesti europskog kazališta kao povijesti identiteta, nego, kako Fischer-Lichte upozorava, *povijesti drame (kao književnog roda) u smislu povijesti identiteta*. Pristup ovakvom istraživanju vodi kroz strukturnu analizu, a ona se ne može baviti cijelim korpusom dramskog teksta kroz povijest. Zato ova knjiga nije priručnik iz povijesti drame, jer ona za svoju analizu koristi samo djela koja pripadaju kanonu kazališta zapadnog kulturnog kruga, ono što bismo odredili kao 'klasike'. Te su drame često bile presudne u određivanju novih identiteta zbog čega su i zaslužile široku recepciju koja nije završila s razdobljem u kojem su nastale. Povijest drame Erike Fischer-Lichte je rekapitulacija bitnih razdoblja i ključnih dramskih tekstova u njima, a sa svrhom istraživanja korelacije drame (i kazališta u cjelini) i povijesti identiteta. Da bi došla do identiteta nekog razdoblja i čovjeka u njemu autorica logično primjenjuje interdisciplinarni pristup, jer bez konteksta u kojem su drame nastajale ne može se ni doći do identiteta. Zato se autorica služi iskustvima i istraživanjima različitih disciplina, od antropologije (ne samo drame i kazališta), preko sociologije kulture pa sve do istraživanja povijesti mentaliteta. U takvom se pristupu sasvim logičnom doima činjenica da se u knjizi koja se bavi identitetom, a zove se *Povijest drame*, spominju i atomska fizika, Einstein, apstraktno slikarstvo, Darwin, Freud, Marcuse ili

Napoleon, kao osobe i teme koje su bitno utjecale na promjene u poimanju identiteta kroz povijest. Odabir 'klasika' koji ulaze u analizu Fischer-Lichte izraz je snažnog autoričinog stava i mnogi će se zapitati zašto neke drame izostaju iz ovog istraživanja identiteta. Nema, recimo, Büchnerovog *Woyzecka*, jedne od drama koja mi se čini vrlo bitnom u određivanju i poimanju promjena u identitetu. Umjesto toga, dosta je prostora posvećeno *Dantonovoj smrti*, vjerojatno zbog šireg zahvata u društveno i političko tkivo razdoblja. Naravno, svaki će se pažljivi čitatelj moći zapitati zašto neke drame jesu analizirane, dok drugih nema i što iz perspektive identiteta neko djelo čini kanonom, ali se metodologiji autorice ne može staviti ni jedan ozbiljan prigovor. Jednostavno, u knjigu ovakve vrste, čije su analize vrlo temeljite i detaljne, ne može stati sve pa tako ni ono što se iz neke druge perspektive čini ključnim dramskim djelom nekog razdoblja. U knjizi mjesto nalaze i drame ili razdoblja koja se iz perspektive 'klasične' povijesti drame čine sasvim marginalnima poput bečkog pučkog kazališta iz prve polovice 19. stoljeća. Ali kako ovo i nije povijest drame koja bi uspostavila nekakav vrijednosni kriterij i bila 'The Best of...' europske drame i kazališta, nego studija koja se bavi pitanjem odnosa identiteta i drame, takav je postupak ne samo legitiman, nego i vrlo inspirativan. *Povijest drame (Razdoblje identiteta u kazalištu od antike do danas)* Erike

Fischer-Lichte iznimno je važna knjiga koja se nameće kao obvezno štivo za svako ozbiljno bavljenje kazalištem, ne samo ono koje počiva na pitanjima identiteta ili povijesti. Dvanaest godina čekanja da se pojavi u hrvatskom prijevodu Dubravka Torjanca, vrijedilo je zbog same knjige koliko i zbog stručnog i kvalitetnog prijevoda.